

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

FAIR PLAY AND HAPPINESS THROUGH SPORTS

A2 - Cercetare de birou și pe teren

Partea 2: Rezumat al Raportului de cercetare de birou

*Atitudini privind valorile sociale și morale
ale profesorilor de educație fizică și sport
și ale antrenorilor*

Ediție îngrijită de

cre thi dev
creative thinking development

iulie 2017

REZUMAT AL RAPORTULUI BAZAT PE REZULTATELE CERCETĂRII DE TEREN DESFĂȘURATE ÎN APRILIE - MAI 2017

Date privind documentul

Element livrabil: Atitudini privind valorile sociale și morale ale profesorilor de educație fizică și sport și ale antrenorilor

Activitate proiect : A2 (Cercetare de birou și pe teren)

Lider activitate: CRE.THI.DEV. (GR)

Parteneri implicați: CRE.THI.DEV.(GR), UAIC (RO), ISG (BG), JELGAVA (LT), ISES (IT)

Nivel distribuire: Parteneriat (Confidențial)

Recenzie de către: Recenzie colegială

Versiune document: 0.1 (versiune intermediară)

Statut: de recenzat

Clauză de neresponsabilitate

Acest proiect a fost finanțat de către Programul Erasmus+ al Uniunii Europene.

Informațiile și percepțiile prezentate în această publicație aparțin autorului (autorilor) și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere oficial al Uniunii Europene. Nici instituțiile și nici organismele Uniunii Europene, și nici o altă persoană care acționează în numele acestora nu poate fi ținută responsabilă pentru utilizarea informațiilor conținute în acestea.

Toate drepturile rezervate.

Acest document poate fi schimbat fără vreo notificare prealabilă.

Copyright © FAIRHAP Consortium, 2017-2019

INDEX

1. INTRODUCERE	4
2. REZULTATE-CHEIE	5
2.1. Axarea pe o anumită valoare în cazul profesorilor de educație fizică și sport și antrenorilor	5
2.2. Predarea valorilor morale și sociale	5
2.3. Valori morale și sociale pe care le subliniază profesorii de educație fizică și antrenorii.....	6
2.4. Participare egală.....	7
2.5. Instruirea privind valorile morale și sociale la profesorii de educație fizică și antrenori.....	8
2.6. Rolul profesorilor de educație fizică și al antrenorilor	9
2.7. Participarea băieților și fetelor la sporturi	10
3. RECOMANDĂRI	11

1. INTRODUCERE

Acest element livrabil prezintă rezultatele unui sondaj exploratoriu în cele cinci țări partenere (Grecia, România, Bulgaria, Letonia și Italia) în contextul proiectului FAIRHAP care își propune să informeze privind valorile olimpice de bază și să sprijine profesorii de educație fizică și sport și antrenorii, care le predau sport copiilor, prin seminarii educaționale inovatoare, pentru a facilita transferul valorilor și bucuria prin sport.

Obiectivele principale acestui studiu au fost următoarele:

Obiectiv 1: de a explora conceptele pe care le adoptă profesorii de educație fizică, profesorii de sport și antrenori privind valorile (valorile sunt concepții despre ce anume este dezirabil și le arată persoanelor ce atitudini și comportamente ar trebui să aibă),

Obiectiv 2: de a explora modul în care profesorii de educație fizică și sport și antrenorii definesc, înțeleg și facilitează contribuția potențială a sportului la dezvoltarea valorilor olimpice prin predarea abilităților sociale și morale către elevi,

Obiectiv 3: de a identifica resursele pe care se bazează profesorii de educație fizică și sport și antrenorii pentru a obține cunoștințe privind promovarea valorilor olimpice, sociale și dezvoltarea abilităților morale,

Obiectiv 4: de a identifica posibilele nevoi ale profesorilor de educație fizică și sport și antrenorilor privind noi instrumente educaționale și abordări pentru promovarea valorilor olimpice fundamentale.

4

1.1. Metodologie

Pentru culegerea datelor, un chestionar a fost elaborat și distribuit la 50 de profesori de educație fizică, profesori de sport și antrenori sportivi din fiecare țară. În total, s-au adunat 250 chestionare, iar analizele statistice s-au realizat folosind pachetul statistic SPSS.

Pentru a facilita culegerea datelor din diferite medii naționale, sondajul a fost tradus în 6 limbi: engleză, greacă, română, bulgară, letonă și italiană.

Majoritatea participanților la sondaj au fost de sex masculin (64%), din categoria de vârstă 36 - 55 de ani, iar experiența de predare sau antrenorat a fost de 5-10 ani.

2. REZULTATE-CHEIE

2.1. Axarea pe o anumită valoare în cazul profesorilor de educație fizică și sport și antrenorilor

Există cinci orientări ale valorii: cunoaștere a disciplinei, proces de învățare, auto-actualizare, responsabilitate socială și integrare ecologică. Trei dintre acestea, mai precis auto-actualizarea, cunoașterea disciplinei și responsabilitatea socială, par a fi cele mai relevante din eșantionul sondajului.

Profesorii de educație fizică și sport și antrenorii centrați pe auto-actualizare (SA) cred că planul de învățământ ar trebui să pună accentul pe dezvoltarea personală și pe creșterea elevului. Acești profesori de educație fizică și sport și antrenori consideră că abilitățile și cunoștințele ar trebui să fie înțelese de fiecare student în parte și predate într-o manieră care să le crească stima de sine și bucuria participanților de a învăța. Educatorii fizici care se axează pe cunoașterea disciplinei (DM) tind să se concentreze pe dezvoltarea competențelor profesionale din domeniul abilităților sportive și să pună în evidență cunoștințele privind performanța. Principalul lor scop este reprezentat de competențele studenților. În sfârșit, educatorii fizici care se axează pe responsabilitatea socială (SR) consideră că activitățile fizice și sportul sunt vehicule care ajută studenții să-și adapteze nevoile individuale la nevoile societății. Acești profesori creează un context de învățare care promovează cooperarea și asumarea responsabilității de către studenți.

Analiza datelor sondajului a arătat că profesorii de educație fizică din cadrul eșantionului au priorități diferite din punctul de vedere al valorilor. Respondenții din Grecia, România și Italia se axează mai mult pe SA și SR, iar respondenții din BG acordă o prioritate mai mare orientărilor DM și SR, pe când respondenții din LT acordă o prioritate mai mare orientărilor DM și SA. Explicația pentru diferențele observate între țări, privind axarea pe o anumită valoare, include parametrii sociali și culturali.

De exemplu, analizarea (în cercetarea de birou) sistemului sportiv și de educație fizică din Grecia, România și Italia a arătat că politica educațională de stat pune accentul pe creșterea și dezvoltarea personale prin consolidarea nivelului individual de sănătate și condiție fizică (auto-actualizare), pe când în Bulgaria și Letonia se pune mai mult accentul pe sporturile competiționale. Aceste rezultate sugerează că valorile și convingerile educatorilor fizici sunt compatibile cu filosofia curriculumului național.

2.2. Predarea valorilor morale și sociale

De obicei, profesorilor le este greu să explice strategiile pe care le utilizează pentru a le preda studenților/cursanților valorile. Pentru a încerca să înțelegem modul în care profesorii de educație fizică și sport și antrenorii încearcă să predea valorile și să

dezvolte abilitatea de a face judecăți morale, în orele de educație fizică și în cele de antrenament, respondenților li s-a cerut să selecteze din cadrul unei liste metodele pe care le utilizează ei.

Metodele care s-au dovedit a fi cele mai populare în cadrul eșantionului au fost următoarele: să învețe copiii cum să se ajute unul pe altul și să-i încurajeze să se gândească la propriile comportamente. Copiii din clasele primare se caracterizează prin egocentrism și din acest motiv, metodele propuse de obicei de literatură includ simulări, jocuri de rol etc., pentru a-i ajuta să vadă punctul de vedere al celorlalți.

Respondenții par să admită, de asemenea, că propriul comportament joacă un rol în dezvoltarea socială și morală a copiilor și că încearcă să-și modeleze un comportament adecvat pentru a da „un bun exemplu” și „a crea un climat pedagogic”.

2.3. Valori morale și sociale pe care le subliniază profesorii de educație fizică și antrenorii

Este bine-cunoscută contribuția sportului și educației fizice la dezvoltarea morală și socială a copiilor. Rezultatele sportului și educației fizice pot fi înțelese din punctul de vedere al dezvoltării copiilor în 5 domenii: fizic, stil de viață, afectiv, socio-cognitiv. Literatura de specialitate mai subliniază că unele dintre beneficii nu rezultă doar din participare, ci și din interacțiunile între elevi, profesori și părinți (Bailey, 2006). Cu alte cuvinte, sunt esențiale contextele care subliniază experiența pozitivă și sunt gestionate de profesori și antrenori instruiți în acest scop și beneficiază de .

Răspunsurile din cadrul eșantionului privind valorile pe care le consideră importante în predare au fost analizate folosind analiza factorială. Această procedură a dus la apariția a trei factori compoziți. Primul factor se axează pe parametrii care caracterizează sportul, precum determinarea, perseverența și modelarea caracterului și include următoarele valori:

- Să facă totul cât mai bine posibil,
- Să-i respecte pe ceilalți,
- Să depășească adversitățile,
- Să gestioneze atât victoriile, cât și înfrângerile.

Al doilea factor se axează pe munca în echipă și cooperare și include următoarele variabile:

- Disciplină și străduință,
- Întrajutorare,
- Lucrul împreună.

Al treilea factor se axează pe procesele interioare care duc la auto-dezvoltare și include următoarele variabile:

- Deschidere către persoane de diverse rase și etnii,
- Respectarea regulilor,
- Dezvoltarea stimei de sine.

Luând în considerare toți acești factori de mai sus, realizăm că aceasta este o abordare de tip holistic privind valorile (de la sau prin) realizările sportive către dezvoltarea personală, interacțiunea socială și munca în echipă.

2.4. Participare egală

Participarea la educația fizică a fost asociată nu doar cu efecte pozitive, ci și cu efecte negative, precum discriminarea, agresiunea, rasismul etc. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene & Consiliul Europei (2010, p. 89) afirmă că „nu se va face nicio discriminare pe motive precum sexul, rasa, culoarea, limba, religia, opiniile politice sau de altă natură, originea națională sau socială, asocierea cu o minoritate națională, proprietatea, nașterea sau orice alt statut”. Totuși, încă se mai observă asemenea fenomene precum cele descrise mai sus. Majoritatea respondenților (de la 49% la 57%) au declarat că au întâlnit și/sau au fost martori la și/sau au experimentat următoarele:

- Lipsă de respect pentru regulile sportului (adică trișat).
- Tratamente discriminatorii a fetelor/femeilor în sport în comparație cu sportivii de sex masculin.
- Violență (adică dispute/certuri) în cadrul sau în afara regulilor sportului. Include violența la adresa spectatorilor/copiilor/părinților/arbitrilor/sau antrenorilor.
- Comunicare verbală inadecvată (injurii la adresa unei persoane), folosire de comentarii ofensatoare și degradante, glume răutăcioase la adresa unei persoane, țipete, jigniri, acte de umilire, folosirea unui limbaj murdar, a unor gesturi obscene sau a unor înjurături între coechipieri sau între adversari.
- Abuz fizic, îmbrânciri, loviri, palmuiri, lovituri de pumn, bătăi, lovituri de picioare, mușcături, *între coechipieri sau între adversari*.

Un rezultat interesant este că profesorii de educație fizică și sport și antrenorii indică o lipsă de formare (doar 36,6% afirmă că sunt instruiți) privind chestiunile de participare egală și majoritatea consideră că ar fi util să beneficieze de mai multă pregătire în acest sens (55,5%).

2.5. Instruirea privind valorile morale și sociale la profesorii de educație fizică și antrenori

Educația fizică și sportul pot reprezenta o platformă care duce la dezvoltarea de competențe, inclusiv valorile, lucru care poate fi benefic pentru creșterea personală a copiilor. Totuși, promovarea obiectivelor de dezvoltare în educația fizică nu este un proces automat. Depinde foarte mult de abilitatea și cunoștințele profesorilor de sport/educație fizică și antrenorilor sportivi, pentru a finaliza programul cu succes.

Studiile din literatura de specialitate arată că, de exemplu, un program de fair play derulat cu studenții a crescut comportamentele de fair play și le-a dezvoltat abilitățile sociale (Vidoni și Ward, 2009). Într-un alt studiu (Jacobs et al., 2013), s-a investigat modul în care profesorii de educație fizică au încercat să le predea elevilor abilitățile sociale și morale, deși nu aveau o pregătire formală din acest punct de vedere. Profesorii au utilizat diverse strategii și au stabilit scopuri variate, limitând astfel eficiența intervenției. Problema, recunoscută și în literatura de specialitate, este lipsa de formare privind modalitatea de dezvoltare a abilităților sociale și morale. Așadar, se sugerează că este nevoie de cercetări suplimentare cu scopul de a elabora ghiduri concise pentru profesorii de educație fizică, pentru a facilita rezultatele pozitive privind dezvoltarea, în special în domeniul predării și în cel al transferabilității valorilor.

Participanții din cadrul eșantionului nostru, când au fost întrebați pe o scală de cinci puncte de la „dezacord complet” la „acord complet” dacă informațiile privind chestiunile etice în sport sunt incluse în mod adecvat în educația formală a profesorilor de educație fizică și sport și antrenorilor, au acordat un scor mediu de 3,63, ceea ce înseamnă acord parțial. Doar respondenții din Bulgaria au spus că această chestiune este inclusă în instruirea lor formală (medie 4,62) și că au primit suficientă pregătire în domeniul de dezvoltare socială și morală (medie 4,70). Totuși, când au fost întrebați dacă au avut parte de formare privind chestiunile de participare egală, doar jumătate au răspuns pozitiv. Un rezultat interesant este că s-a înregistrat cel mai mare procentaj de nevoie de formare în domeniul precum lipsa de respect pentru regulile sportului, tratamentul discriminatoriu al fetelor/femeilor în sport, tratamentul discriminatoriu al participanților în contextul activităților sportive pe bază de rasă, religie, cultură, statut socioeconomic etc. Au acordat, de asemenea, cele mai mari procentaje la nevoie de mai multă formare pentru că acestea au constituit și cele mai problematice chestiuni privind ocurența.

În ceea ce privește sursele de formare ale profesorilor de educație fizică și sport și antrenorilor privind chestiunile etice și valorile din sport, cu excepția respondenților din România și Letonia, se afirmă că sursa primară de formare a fost educația universitară (60% și respectiv 80%); restul respondenților din cadrul eșantionului spun că sursele cele mai relevante au fost cărțile (62%), atelierile (58,4%) și Internetul (51,2%). Educația universitară în rândul respondenților este pe locul patru, cu 48,40%. Totuși, privind nevoia de formare suplimentară din perspectiva predării valorilor sportive pentru antrenori, majoritatea respondenților din cadrul

eșantionului au bifat „acord complet” (medie 4.43 pe o scală cu cinci puncte). Respondenții din Italia și Bulgaria au sprijinit această afirmație în cel mai înalt grad (4.72 și respectiv 4.71).

Un alt rezultat interesant din această perspectivă este că majoritatea respondenților afirmă că achizițiile privind valorile provin din familie (greci, italieni) sau din experiența personală (românii, letoni și italieni). Doar bulgarii au afirmat că sursele primare ale valorilor sunt cluburile sportive și antrenorii, pe când „familia” a fost clasată pe locul al doilea. Bulgarii mai subliniază importanța comunității și a culturii în achiziția valorilor și consideră că experiența personală este cel mai puțin importantă. Aceste rezultate sugerează că modul în care profesorii de educație fizică și sport și antrenorii percep lumea, ideile și amintirile le influențează achiziția valorilor. Așadar, în care modul profesorii de educație fizică și sport și antrenorii lucrează în mod activ pentru a contribui la dezvoltarea socială și morală a copiilor ar putea reflecta o socializare globalizantă a profesorilor de educație fizică și sport și antrenorilor în și prin sport (adică formarea, antrenoratul și instruirea pe care au primit-o), precum și diferențe care derivă din modul în care persoanele percep educația primită în familie.

2.6. Rolul profesorilor de educație fizică și al antrenorilor

Vasta majoritate a profesorilor și antrenorilor din acest studiu pare să pună accentul pe aspectele pedagogice ale rolului lor, după cum este evident în răspunsurile lor la diferite întrebări: ce așteaptă copiii de la un antrenor, importanța atribuită fair play-ului în cadrul valorilor olimpice, selectarea valorilor specifice pe care încearcă să le predea care se axează pe dezvoltarea holistică a copiilor, precum și scorurile medii mari (e la 4,2 la 4,7 pe o scală cu cinci puncte) pe care le atribuie contribuției sportului la transmiterea valorilor sociale și morale care sugerează implicarea lor. În special după analiza răspunsurilor lor la așteptările copiilor privind rolul lor, profesorii de educație fizică și sport și antrenorii par să sublinieze rolul lor în a ajuta copiii să-și îndeplinească visurile prin încurajări (76%) și prin a-i inspira să ofere un bun exemplu (70%), pe când îmbunătățirea abilităților este pe locul al treilea (51,6%). Aceste rezultate s-au înregistrat deși majoritatea respondenților sunt de sex masculin (64%) și au mai puțin de 10 ani de experiență. Studiile au arătat că mai mulți profesori de sex masculin decât de sex feminin se percep ca fiind experți în domeniu, pe când majoritatea profesoarelor se percep ca un grup echilibrat de cadre didactice care combină aspecte distincte ale expertizei.

Mai mult decât atât, rezultatele din literatură sugerează că profesorii tineri își percep identitatea profesională la începutul carierei în mod diferit față de colegii mai în vârstă, care pun mai mult accentul pe acest aspect (Beijaard et al. 1999). Rezultatele acestui studiu arată o abordare combinată din această perspectivă, în special dat fiind că profesorii de educație fizică, mai mult decât profesorii de la alte discipline, profesează nu atât într-un mediu de „cunoaștere”, ci mai degrabă într-un mediu de „acțiune” (Clandinin, 1986; Eraut, 1994). De asemenea, anumite studii demonstrează

că mulți profesori „consideră că latura pedagogică a profesiei lor este mai importantă decât latura didactică și cea a disciplinei propriu-zise” (Beijaard & De Vries, 1997). Alte studii demonstrează că această parte din predare îmbunătățește calitatea proceselor de învățare la elevi.

2.7. Participarea băieților și fetelor la sporturi

Participanți au declarat că, în ceea ce privește numărul și genul copiilor, raportul este de 58% băieți vs 42% fete, ceea ce denotă o superioritate masculină din punctul de vedere al participării. Au fost observate tendințe similare și în alte studii, care arată că orientarea și conținutul curriculumului de educație fizică par să favorizeze participarea și învățarea băieților, în detrimentul fetelor. Deși unii cercetători și practicieni sugerează că băieții și fetele ar trebui separați la orele de educație fizică, pentru a crește gradul de participare al fetelor, aceasta ar duce la pierderea unor rezultate educaționale, aduse de co-existența genurilor.

3. RECOMANDĂRI

- 1) Profesorii și antrenorii ar trebui să conștientizeze propria axare pe o anumită valoare, pentru că acestea sunt implicate în și afectează interacțiunea lor și relațiile cu studenții și le influențează deciziile privind obiectivele predării, implementarea conținutului și procedurile de evaluare. Elaborarea procedurilor și materialelor de formare ar trebui să ia în considerare axarea profesorilor pe o anumită valoare, pentru că înțelegerea sistemului de credințe al profesorilor și antrenorilor este un element esențial în reducerea filtrării noilor cunoștințe.
- 2) Un numitor comun din toate studiile privind dezvoltarea morală la copii este că dezvoltarea morală nu constituie o consecință automată a participării la activități fizice, ci necesită o elaborare și livrare sistematică și organizată pentru a fi eficientă.
- 3) Pentru a atinge potențialul maxim al educației fizice în dezvoltarea morală și socială a copiilor, ar trebui să se pună accentul pe dezvoltarea unui context favorabil, prin cooperarea tuturor agenților: profesorii formați de educație fizică și sport și antrenorii, precum și agenții de sprijin.
- 4) Profesorii de educație fizică și sport și antrenorii ar trebui încurajați să recunoască, să prevină și să se lupte cu discriminarea și cu diversele forme pe care le poate îmbrăca aceasta.
- 5) Dezvoltarea unor ghiduri clare pentru profesorii de educație fizică și sport și antrenori, pentru a facilita rezultate pozitive ale dezvoltării prin educație fizică și sport, mai ales în domeniul predării și al creșterii transferabilității valorilor.
- 6) Noile metode care vor fi dezvoltate ar trebui să sprijine aspectele pedagogice și nu doar disciplina sau didactica, în special dat fiind că aspectul pedagogic din profesia profesorilor și antrenorilor duce la creșterea procesului de învățare al copiilor.
- 7) O evaluare mai critică a curriculumului din sport și educația fizică ar putea sprijini mai bine îndeplinirea scopurilor educaționale atât pentru băieți, cât și pentru fete.